

ครูกับการสอนออนไลน์ : รูปแบบการเรียนการสอนผสมผสานผ่านดิจิทัล

เบญจมา ธนानันท์

กลุ่มสาระภาษาไทย

โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สীลม

บทนำ

หลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล เป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ผสมผสานเทคโนโลยี ที่ทันสมัยเข้ากับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดเชิงนวัตกรรม และความคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าถึงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกันในรูปของซอฟต์แวร์ออนไลน์เพื่อการศึกษาหลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัลมีหลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบของหลักสูตรออนไลน์แบบเปิดกว้าง (Massive Open Online Courseware : MOiOC) เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและมีการสร้างระบบที่ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างใกล้ชิด และรูปแบบการเรียนรู้อผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการที่ผสมผสานการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวไกลเกิดทั้งประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ อีกทั้งทั้งเป็นการส่งเสริมความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มีการนำรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนเพื่อให้สนองต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการแข่งขันของประเทศทั้งด้านความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การปรับตัวต่อการกระจายความรู้ การเชื่อมโยงความรู้ด้านต่างๆ ที่เชื่อมถึงกันทั่วโลก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการศึกษานั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอน การนำบริการต่างๆในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ เวิลด์ไวด์เว็บมาพัฒนาเป็นสื่อการสอนในทุกระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (anytime anywhere) เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบของการบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวไกลเกิดทั้งประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้อย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้อผสมผสาน (Blended Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

มากกว่าการนั่งฟังการบรรยายในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน

ระยะเวลาที่ผ่านมาในปีการศึกษา 2563 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19(Coronavirus Disease 2019-COVID-19)ที่ส่งผลไปทุกประเทศทั่วมุมโลก และเป็นภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขที่ทุกคนต้องดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อดังกล่าว ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถทำการเรียนการสอนได้ตามปกติ ซึ่งหนึ่งในมาตรการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ การรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เป็นการเว้นระยะห่างในการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างบุคคล ทำให้การทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนต์ สีสม เป็นโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ซึ่งตรงกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 คือการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ได้ง่าย เนื้อหาหลากหลาย และไม่จำเป็นต้องเข้าเรียนในห้องเรียน เพียงแค่ค้นคว้าหาข้อมูลก็สามารถได้ในสิ่งที่ต้องการ สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และการศึกษาแบบไร้พรมแดน เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทางโรงเรียนได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนทุกรายวิชาเป็นรูปแบบผสมผสานเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ของตนเองเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และในรายวิชาภาษาไทยได้มีการปรับเปลี่ยน พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และเนื้อหาครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช2551

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำประสบการณ์ของผู้เขียน ซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยในโรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนต์ สีสม ได้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยตามผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ไปสู่รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานรวมถึงชีวิตใหม่ที่เปลี่ยนไปตลอดปีการศึกษา2563

รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีหลักการต่างๆ ที่ผู้สอนได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้ส่งเสริมหรือพัฒนาความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียน ซึ่งชลธิชา หอมพุ่ม (2557:28) ได้นิยามความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นแบบแผนหรือสภาพที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามปรัชญา หลักการ ทฤษฎี หรือแนวคิดต่างๆ ทางการสอน เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ผู้บริหารและคณะครูได้คำนึงถึงการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่มีการใช้ระบบออนไลน์เข้ามาเกี่ยวข้องคือ องค์กรประกอบในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งกิตติชัย สุราสีโนบล(2562:202 อ้างถึง Oliva and Gordon. 2013; Yuhyun Park. 2016) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ดังนี้

1. เวลา ซึ่งในการเรียนรู้จะไม่จำกัดเฉพาะวันเวลาที่อยู่ในโรงเรียนเท่านั้น การใช้เทคโนโลยีช่วยให้การเข้าถึงเนื้อหาข้อมูลและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตลอดเวลาตามความต้องการและความสนใจ
2. สถานที่ การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดอยู่ภายในห้องเรียนหรือสถานที่ต่างๆ ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้และความเข้าใจ สารระความรู้ในหลักสูตรเพื่อกำหนดทิศทางการเรียนรู้ได้ทุกที่

3. เส้นทาง การเรียนรู้จะไม่ถูกจำกัดเฉพาะกับการสอนที่มีผู้สอนบรรยายเท่านั้น การเรียนออนไลน์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบของตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นเรื่องส่วนตัวและการมีส่วนร่วม เรียนรู้โดยถึงข้อมูลแบบ Real-Time เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน

4. การเรียนรู้ การเรียนรู้ออนไลน์ไม่ใช่แค่ใช้ Smartphone หรืออุปกรณ์ IT การเรียนรู้ออนไลน์จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเนื้อหาดิจิทัล และการสอนในลักษณะบูรณาการการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขในโลกศตวรรษที่ 21

5. เทคโนโลยี การเข้าถึงเทคโนโลยีถือเป็นเครื่องมือไม่ใช่คำแนะนำกลไกเนื้อหาการสอนเท่านั้น การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี สามารถเข้าถึงได้ไม่จำกัด โดยมีจุดประสงค์ในการอำนวยความสะดวกในการศึกษา การจัดการเรียนรู้ และการศึกษาข้อมูลในหลักสูตร

6. เนื้อหา เป็นวัสดุการศึกษาที่มีคุณภาพสูงซึ่งจัดส่งผ่านทางเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ ประกอบด้วยซอฟต์แวร์การโต้ตอบ การบรรยายผ่านวิดีโอ เกมการศึกษา ไม่ใช่แค่ไฟล์ PDF ของข้อความหรืองานนำเสนอของ PowerPoint เท่านั้น

7. คำแนะนำ ผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ออนไลน์ เทคโนโลยีอาจเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนแต่จะไม่ลดความจำเป็นในการเป็นผู้สอน ด้วยระบบการเรียนรู้แบบดิจิทัลผู้สอนสามารถให้คำแนะนำและความช่วยเหลือผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และติดตามได้ตลอดหลักสูตร

จากข้อความดังกล่าวนี้การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และมีกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีวิจรรณญาณตามศักยภาพของผู้เรียน

โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สิลม ได้เริ่มต้นการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์จากการใช้แอปพลิเคชันSeesaw ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเข้าเรียนได้จากการนำCodeของแต่ละรายวิชาเพื่อเข้าร่วมชั้นเรียน และครูผู้สอนหรือครูประจำจะเป็นผู้จัดการชั้นเรียนผ่านแอปพลิเคชันดังกล่าวทางโรงเรียนได้ให้นักเรียนใช้Seesawในทุกระดับชั้น นอกจากนั้นยังใช้ Google Classroom สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอน

จากรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันSeesaw ผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนออนไลน์ที่จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่สำหรับวิชาภาษาไทยที่ต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ที่ผู้เรียนจะต้องถูกพัฒนา ฟีกฝนและปฏิบัติ จากรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์จึงเป็นเรื่องยากสำหรับการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตรงตามชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานในสถานการณ์นี้รวมทั้งช่วงวัยที่ไม่เหมาะสมกับการเรียนรู้ออนไลน์ เพราะเป็นช่วงวัยที่ต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงแรกมีสถานการณ์ที่ซับซ้อนควบคุมได้ สถานศึกษาสามารถเปิดการเรียนการสอนได้ แต่ต้องปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดคือต้องเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามและจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน แบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่มคือ เรียนที่โรงเรียน และเรียนที่บ้าน ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ตามโครงสร้างการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ ทำให้ครูผู้สอนต้องวางแผนปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน และรูปแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนออนไลน์

รูปแบบการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ คือ การเรียนการสอนแบบผสมผสาน ทั้งเรียนออนไลน์ (Online) ผ่าน Seesaw, Live Streaming, Google Classroom และเรียนในชั้นเรียน (On-Site) ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการสร้างสื่อและการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอน ทางโรงเรียนได้มีการอบรมการใช้แอปพลิเคชันในการสร้างสื่อการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน

หลังจากที่ครูผู้สอนได้รับการอบรมและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนตลอดปีการศึกษา 2563 ผู้สอนได้เห็นข้อดีและข้อจำกัดจากการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ผ่านทางแอปพลิเคชัน Seesaw และกล้าซักถามครูผู้สอนผ่านทาง Live Streaming มากกว่าในห้องเรียน
2. สิ่ง que ผู้เรียนสงสัยในการเรียนออนไลน์ ผู้สอนได้อธิบาย ขยายความเพิ่มเติมในคาบเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้มากขึ้น
3. ผู้เรียนยังขาดความรับผิดชอบและวินัยในการดูแลตัวเองระหว่างเรียนออนไลน์ที่บ้าน สังเกตได้จากการเข้าเรียนในชั้นเรียน และการติดตามส่งงานให้ครูผู้สอน
4. ความพร้อมในด้านเครื่องมือสำหรับการเรียนออนไลน์ หลายครอบครัวประสบปัญหาด้านเครื่องมือสำหรับการเรียนออนไลน์ บุตรหลานต้องเรียนออนไลน์ในเวลาเดียวกัน ผู้เรียนไม่สามารถเข้าเรียนตามเวลาที่ทางโรงเรียนจัดให้ ทำให้ได้รับความรู้จากครูผู้สอนไม่เท่ากับนักเรียนที่มีความพร้อมในการเรียนออนไลน์
5. ในรายวิชาภาษาไทยบางเนื้อหาที่เป็นเนื้อหาใหม่สำหรับนักเรียน ไม่สามารถที่จะสอนผ่านทางออนไลน์ให้จบภายใน 1 คาบเรียนได้ ต้องอาศัยการอธิบายและยกตัวอย่างให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหา และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้
6. รูปแบบการวัดและประเมินผลบางอย่าง ไม่สามารถใช้วัดและประเมินผลนักเรียนจากการเรียนออนไลน์ได้ ครูผู้สอนต้องวางแผนและปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน

รูปแบบการเรียนการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ สำหรับสถานศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ ทำให้ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผู้เรียนเอง ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากสอนในห้องเรียน เป็นการสอนโดยใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเป็นจุดเน้นของทางโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีสลม ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน นอกจากปรับรูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนต้องพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการชั้นเรียนผ่านแอปพลิเคชัน และการสอนออนไลน์ผ่าน Live Streaming เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ แต่ก็ยังมีผู้เรียนบางส่วนที่มีข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์ ทำให้พลาดการเรียนรู้ นอกจากนั้น ในเรื่องความรับผิดชอบและความมีวินัยในการดูแลตัวเองของผู้เรียนระหว่างเรียนออนไลน์ ที่ส่งผลในเรื่องการส่งงานของผู้เรียน ดังนั้น เมื่อสถานศึกษาทราบปัญหาผู้บริหารและคณะครู ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้รองรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในด้านวินัยและความรับผิดชอบในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้รอบด้าน ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการมีทักษะชีวิตที่ดี ตรงตามปรัชญาของโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีสลมที่ว่า มนุษย์ที่มีคุณภาพ คือ มนุษย์ที่มีคุณธรรมและความรู้

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2562). **หลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล**. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 200-211.

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2562). **การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)**. ค้นจาก <http://qa.hcu.ac.th/km/fileuploads/Blended-learning-2562.pdf>

ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2557). **การพัฒนา รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิทยา วาโย, อภิรดี เจริญกุล, ฉัตรสุตา กานยายันต์ และจรรยา คนใหญ่. (2563). **การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน**. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34), 285-296.